

YENİDEN YAPILANMA SÜRECİNDE MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMLARINDAKİ KORREPETİSYON DERSİ EKSİKLİĞİ

Prof. Cemal YURGA
Arş. Gör. Zeynep KAYA
İnönü Ü. Eğt.Fak. GSEB. MEABD.

GİRİŞ

‘Yeniden Yapılanma’ya Genel Bakış

Bilindiği gibi ‘Yeniden Yapılanma’ Yükseköğretim Yürütme Kurulu’nca alınan kararlar doğrultusunda, yükseköğretimdeki lisans ve lisansüstü programların şekillendirilmesi veya yeniden oluşturulmasıdır. Normal şartlarda; Eğitim Fakülteleri’ndeki ‘Yeniden Yapılanma’ sürecinde, bir önceki programın aksayan yönleri, öğretmen yetiştirmedeki yeterlikleri, özellikle eğitimcilerin katkılarıyla; sempozyum, panel, çalıştay, açikoturum, konferans gibi akademik etkinliklerde tartışılıp, bu programlarla ilgili sorunları çözümlenmeye yönelik öneriler sunulur. Daha sonra bu çalışmalar Yükseköğretim Kurulu’nca uygun bulunursa bütünüyle değiştirilir ya da güncellemeler yapılarak şekillendirilir. Bütün bu ‘Yeniden Yapılanma’ çalışmaları, Eğitim Fakülteleri dekanlarının da görüşleri alınarak, Eğitim Fakülteleri öğretim üyelerinden oluşan bir topluluğun ve Milli Eğitim Bakanlığı’ndan üst düzey yetkililerin de katılımıyla gerçekleşir ve yeni program taslakları hazırlanır. Hazırlanan bu taslaklar, görüşleri alınmak üzere Eğitim Fakülteleri dekanlıklarına gönderilir. Oluşturulan yeni program tüm bu işbirliği ve ortak tutum çatısı altında gerçekleşir.

Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlardaki ‘Yeniden Yapılanma’lar

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlardaki ‘Yeniden Yapılanma’lar, değişen sistemler paralelinde Cumhuriyet’ten günümüze beş farklı aşamadan geçmiştir. Müzik Öğretim Müfredatı, Musiki Muallim Mektebi’nin 1924’te kurulmasından itibaren 1937 yılına kadar olan 15 yıllık süreçte bile 1925, 1931, 1934 ve 1936’da tekrar ele alınmış ve dört farklı ‘Yeniden Yapılanma’ gerçekleşmiştir. Ardından Musiki Muallim Mektebi’nin Gazi Terbiye Enstitüsü’ne aktarılmasıyla, 1937’de oluşturulan yeni ders programı 1978’e kadar yine 1947, 1966, 1970 ve 1974’te yeniden yapılanmıştır. 1978’de, Yüksek Öğretmen Okulu ardından 1982’de Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü ve son olarak 1997’de Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı olarak son şeklini almıştır. 1997’deki ‘Yeniden Yapılanma’nın ardından yaklaşık on yıl sonra 2006’da yeni ders programının taslağı Yükseköğretim Kurulu’nca kabul edilmiştir. (Uçan, 2004)

‘Yeniden Yapılanma’larda Yer Verilmeyen Korrepetisyon Dersi

Her ‘Yeniden Yapılanma’ bir önceki programın eksikliklerini gidermek ve aksayan yönlerini değiştirmek amacıyla gerçekleşir. Ancak 1997’deki ‘Yeniden Yapılanma’ da yer verilmeyen korrepetisyon dersi on yıla yakın bir sürede müzik eğitimi anabilim dalları ders programlarında ‘eşlik (korrepetisyon)’ adı altında, eşlik çalabilme hedefine paralel olarak öğrencinin eşlik çaldığı, bir ders olmuştur.

Oysa ki uluslararası bilinen, Latince kökenli adı ile korrepetisyon “Bir çalgının diğer çalgılara ya da vokal müziklere eşlik etmesidir. Genellikle piyano tarafından yaylı, üfleli çalgılara ve vokal müziklere eşlik edilerek gerçekleşir ve eşlik eden kişiye de korrepitör denir¹” Konservatuvarların ders içeriklerini incelediğimizde korrepetisyon dersine yönelik olarak;

¹ Kocaeli Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü Ders Tanıtım Bilgileri

“Genelde piyano eşliğinde, ilgili sanat dalı öğrencilerinin belli eserler üzerinde belli bir evrim çizgisinde yaptıkları çalışmadır. Dersler bireysel olarak sekiz yarıyıl boyunca yapılmaktadır.”² şeklinde ortak bir tanım ve içerik ortaya konabilir.

Görüldüğü gibi korrepitasyon dersi konservatuvarlarda yer alan bireysel, zorunlu, haftada bir saatlik ders olup; sekiz yarıyıl süresince devam eder. Üniversitelerin müzik öğretmeni yetiştirmeyi hedefleyen müzik eğitimi anabilim dalındaki öğrenciler ise, eserleri eşlik olmaksızın seslendirmeye ve sadece kendi çalgıları için yazılmış partileri takip etmeye odaklanmışlardır. Bu da birlikte çalma-söyleme becerilerini köreltmektedir. Bu durumda öğrenciler özellikle ana çalgılarında seslendirdikleri eserlerin eşliklerinin nasıl olduğunu duymadan, sadece nota çalmaya odaklı bir eğitim sürecinden geçmektedirler.

Eşlik Çalma- Eşlik Yapma

Eşlikle ilgili yapılan tanımlara bakıldığında; "Bir kompozisyonun ana melodisine ya da ses partisine dayanak oluşturması ya da onu ön plana çıkarması amaçlanan yardımcı parti ya da partiler"(Bilgin,1998: 16) “İnsan sesi ya da çalgı için yazılmış bir eserde, asıl sesi desteklemek amacıyla eşlik eden ses ya da sesler” (Say,2002:186) veya "Bir eserde esas sesi destekleyen parti ya da partiler, ses müziği veya çalgı müziğinde bir eserin armonik niteliğini ortaya çıkaran, ona içerik ve derinlik kazandıran müzikal birliktelik” (Say, 2002:249) olarak ifade edilmiştir..Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi eşlik, esas melodiyi destekleyen parti veya partilerdir. Dolayısıyla yazılı olan bu partileri, sesleri icra etmek; çalmak anlamına gelir. Eşlik yapmak ise bu partileri esere uygun şekilde oluşturmak, yeniden yazmaktır.

Eşlik Çalma-Eşlikli Çalma

1998’ den önce müzik bölümlerinin çoğunun programında var olan korrepitasyon dersi, 1997’deki “Yeniden Yapılanma” adıyla başlayan ders programına eklenmediği gibi, 2006’da yenilenen ders programında da kendisine yer bulamamıştır. Günümüzde müzik eğitimi anabilim dallarında uygulanmakta olan eşlik dersi ise sadece ‘öğrencinin eşlik çalması’ içeriğine sahiptir. Bunun yanı sıra bir de ders adı karmaşası göze çarpmaktadır:

- 1) Eşlik etme yeteneğini geliştirmeye yönelik olan “eşlik çalma” dersi (öğrencinin başka bir öğrenciye eşlik çaldığı ders) ile,
- 2) Eğitiminin öğrenciye eşlik çaldığı “eşlikli çalma” dersi (Öğrencinin ana melodiyi herhangi bir çalgı aletiyle çalarken eğitiminin onu desteklemek için eşlik çaldığı ders) birbirlerinden farklıdır.

Müzik öğretmenin meslek hayatında zorlanmaması bakımından “eşlik çalma” davranışını kazanmış olması çok önemlidir. Ancak bundan daha önemli olan kendisine eşlik edene uyumdur. Yani; “eşlikli çalma”, ilk adım, “eşlik çalma” ikinci adımdır.

Korrepitasyon Dersinin İşlevi

Korrepitasyon dersi, öğrencinin;

1. Birlikte çalabilme-söyleyebilme becerisini, geliştirir: Eseri piyano eşliği ile birlikte, piyanoyu dinleyerek seslendirebilme becerisini geliştirir. “Oda müziği derslerinde olduğu gibi, ortak bir yorum estetiğinde bütünleşmiş bir dinleme ve çalma alışkanlığı da kazandırmayı amaçlayan bu ders aynı zamanda öğrencinin orkestra eşliğinde çalması gereken eserleri piyano eşliğiyle çalabilmesini ve o eserlerin orkestra partisini de tanımasını sağlamaktadır.”³

² Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuarı Müzik Bölümü Ders Tanıtım Bilgileri

³ Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Devlet Konservatuarı Müzik Bölümü Dersler ve Programlar, Korrepitasyon Dersi Genel İçeriği

2. Eserin stilini ve formunu kavrama algısını geliştirir: Eserin armonik yapısını, tonunu, biçimini, genel gidişatını göz önünde bulundurarak seslendirmesi, o eserin alt yapısını dinleme- kavrama algısını geliştirir.
3. Eserle ilgili tarihsel bilgi edinme davranışını geliştirir: Korrepetitörün de yönlendirmesiyle; seslendireceği eseri yazıldığı döneme uygun, o dönemin seslendirme özelliklerini göz önünde bulundurarak ele alır. Örneğin Mozart yorumlamak ile Bach yorumlamak arasında dönem ve üslup farklılığı vardır.
4. Müzikal uyum yeteneğini geliştirir: Eseri tek başına seslendirirken sahip olduğu bireysellik, piyano eşlikle seslendirmede yerini toplu seslendirmedeki grup anlayışına bırakır. Eseri seslendiren öğrenci hem eşliği dinlemek, hem de müziksel gidişata birlikte katılmak ve uymak durumundadır.
5. Müzikal ve artistik becerilerini, pekiştirir: Öğrenci, eserin altyapısını oluşturan armonik yapının varlığıyla ve aldığı eşlik desteği ile kendini daha iyi ifade edebilme olanağı bulur.
6. Entonasyon problemine yardımcı olur: Entonasyon yalnızca öğrencinin kendi çalgısıyla ilgili bir problem olmayıp; birlikte çaldığı veya söylediği çalgı grubuyla da arasındaki uyumu etkilemektedir. Birlikte çalma veya birlikte söyleme davranışıyla birlikte entonasyon problemi zamanla çözülmeye başlar.

Birçok Avrupa ülkesinde mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda korrepetisyon dersine çok önem verilmektedir. Korrepetisyon dersi olmaksızın herhangi bir müzik okulunun işleyişine devam etmesi mümkün değildir. Korrepetisyon başlı başına zorunlu bir ana derstir. Hatta köklü bir müzik merkezi olan Almanya'daki konservatuvarların müzik pedagojisi bölümlerinde bile korrepetisyon iki alana ayrılmıştır: ⁴

1) Instrumentalkorrepetition: Mevcut çalgı repertuarına eşlik.

2) Gesangskorrepetition: Mevcut şan repertuarına eşlik

Yani çalgı çalan öğrenciler için ve şarkı söyleyenler için ayrı ayrı korrepetitörler görev yapmaktadır.

Korrepetitörde Bulunması Gereken Başlıca Özellikler:

“Korrepetitör”lük⁵, piyanistlik veya piyano öğretmenliğinden daha farklı bir müzik alt yapısı gerektirir. Her piyanist korrepetitör olamaz ve aynı zamanda her piyano öğretmeni de korrepetitör olamaz. Korrepetitörde bulunması gereken başlıca özellikler şunlardır:

- 1) Müzik tarihini iyi bilmeli: Eserin dönemine ait özellikleri, çalma-söylemedeki farklılıkları öğrencisine aktarmalı,
- 2) Armoniyi, müzik formlarını-biçimlerini ve özelliklerini iyi bilmeli: Eserin alt yapısına, türüne, formuna ve biçimine uygun çalma-söyleme özelliklerini aktarmalı,
- 3) İyi bir pedagog olmalı: Korrepetitör, aynı zamanda iyi bir eğitimci olarak, öğrenciye eşlikli çalma-söyleme davranışını kazandırıcı yöntemleri iyi bilmeli,
- 4) Yönlendirici olmalı: Öğrencinin eşliğe uyumu konusunda yol gösterici olmalı, tavsiyelerde bulunmalı,
- 5) Dersi sürüklemeli: Korrepetisyon dersinin dinamiğine uygun ölçütleri iyi bilmeli, dersi monoton bir işleyişte yürütmemeli,

⁴ Staatliche Hochschule Für Musik und Darstellende Kunst Mannheim, Okul Müziği Bölümü Ders Programı

⁵ Latince kökenli kelime; Birlikte çalan, tekrarlayan, çalıştıran anlamına gelmektedir.

- 6) Öğrenciye eşliğin zevkini verebilmeli: Öğrencinin bu dersin zor ve sabır gerektiren niteliği dışında zevkli de olduğunu anlamasını sağlamalı,
- 7) Sabırlı olmalı: Öğrencinin algılayamadığı noktalarda tekrar edici olmalı, seslendirmesi güç olan ölçüler üstünde sabırla durmalıdır.

Korrepetisyon Sanatının Tarihçesi

Bütün mesleki müzik eğitimi alan öğrenciler için gerekli olan, hatta zorunlu olması gereken korrepetisyon, tarihsel süreç içerisinde gelişmiş ve bir sanat dalı olmuştur:

“16.yy’dan itibaren, vokal müzik parçaları tek partiye uygulandı; çalgıcıların icra edeceği partiler ise tabulatura kondu. Şifreli bas, sürekli basın üstüne yerleştirilerek armonilerin bir stenografisi⁶ sayılabilir. Her bas notasının üzerinde çalınacak aralıklar rakamlarla gösterilir. Onun için, 18. yy bestecilerine göre eşlik, bas notasını görür görmez eksiksiz ve düzenli bir armoni icra etmek anlamındadır.” (Say, 1985:489)

“17. yüzyılın başlangıcı, harpiscordda⁷ improvise olarak çalınan, birbiriyle uyumlu olan ve bestecinin bir takım numaralarla gösterdiği akorlara dayanan “bas continuo⁸”yla tanışır.18. yüzyılla birlikte, bas eşlikleri J. S. Bach’ın sonatları ve solo kantatlarındaki bir solisti veya İtalyan besteci A. Scarlatti’nin operalarındaki bir enstrüman topluluğunu desteklemek için tasarlanmıştır. Eşliğin en az solist kadar önemli bir görevi vardır.

Obbligato⁹ eşliği, bu tür eşliklere uygulanır; isteğe bağlı olan, gereksiz süsleme veya bir partiyi aynen kopyalamak gibi bir tavır içinde olan eşliğin tam zıddı olup; ikinci bir enstrüman tarafından icra edilir. 18.yy’ın ikinci yarısında ise obbligato eşlikler artan karmaşıklık ve müzikal bütünlükle birlikte birincil rol üstlenir. Böylece Mozart, Johann Schobert’in¹⁰ keman tarafından eşliklenen harpiscord için yazılmış dört sonatını izlemiştir.

18.yy sonlarında obbligato eşliğinin etkisi Beethoven’ın “Obbligato eşlikle dünyaya geldim” sözlerinde hissedilir. Obbligato stili 19.yy’da romantik bestecilerin önceki dönemlere nazaran oldukça ayrıntılı ve karmaşık olarak yazılmış hem solo hem de grup çalışmaları içinde devam eder. Piyanonun açıklayıcı ve anlamlı kaynakları, Schubert liedlerindeki psikolojik açılara ve resimleyen ifadelerine olanak tanımaktadır. Onun çalışmaları Schumann’ı, Brahms’ı ve Hugo Wolf’ü de etkilemiştir. Üflemeli ve yaylı çalgılar için yazılmış piyano eşlikleri, konçertolarda kendine yer edinir. Orkestral eşlik de Hector Berliöz’den (1803-69) Alban Berg’e (1885-1935) , Benjamin Britten’a (1913-76) kadar romantik konçertoyla ve şarkılarla inanılmaz ölçüde geliştirilmiştir.

Piyano eşliği sanatı, 19.yy Alman liedleri ve Fransız chanson¹¹larının beklentilerine cevap olarak inanılmaz ölçüde gelişir. Şairane ve müzikal anlayışların ve ayrıca grubun icrasının kalitesi, piyano eşliği sanatını da oda müziğindeki performansına benzeyen şekilde

⁶ Stenografi, alfabenin harfleri, noktalama işaretleri, kelimeleri yerine semboller ve kısaltmalar kullanan çabuk yazma sistemi. Yazılar yakın, küçük ve dar yazıldığı için bu adı almıştır.

⁷ kilise orgu

⁸ Sürekli bas, (şifreli bas) 1600 - 1800 yılları arasında avrupa müziğinde kullanılmış eslik tekniği. basta bulunan tek sesli partinin altında armonik sifreler bulunur, ust sesler buna uygun olarak realize edilir.

⁹ (İt) Zorunlu, uyulması gereken anlamındadır. Karşıtı: Ad libitum.

¹⁰ 1720-1767 yılları arasında yaşamış alman klavsen virtüözü ve besteci. Mannheim okulunun öğrettikleri, Luigi Boccherini örneğinin de düşündürdüğü gibi, orkestra müziğiyle sınırlı kalmamış, genellikle çalgı müziğini etkilemiştir. Johann Christian Bach’ın yaptığı gibi, Mannheim Okulu üslubunun yayıcılarından Johann Schobert, oda müziklerinde klavsen solo çalgı ödevi vererek, orkestrada gelişen yeni tekniği küçük topluluğa da uygulayarak, okul yöntemlerinin alanını genişletmiştir. Daha çok oda müziği alanında çalıştığı bilinen Schobert Mozart’ı da, Beethoven’i de doğrudan doğruya etkileyen bir müziksever diye bilinir. Bir tanıt, Mozart’ın piyano konçertolarından ilk dördünün Schobert’in klavsen sonatlarından çıkma olduğudur.

¹¹ (Fr) Şarkı

belirginleştirir. 20. yüzyılda, İngiliz piyanist Gerald Moore ve Hollandalı piyanist Coenraad Valentyn Bos gibi eşlikçiler, soliste karşı olan hassas tutumları, bestecinin amacına uygun yorumlama güçleriyle eşlik sanatını geliştirirler. Korrepetitörler de konser piyanistleri gibi isim yapmışlardır. Bunun en iyi bilinen örneği de lied korrepetitörü olarak ün yapan İngiliz piyanist Gerald Moore'dur.”¹²

Müzik Eğitimi Anabilim Dalları'ndaki Eşlik (Korrepetisyon) Dersine Genel Bakış

1997–1998 öğretim yılından itibaren uygulanmaya konulan Müzik Öğretmenliği Lisans Programı'nda yer alan tanıma göre eşlik dersi; "...piyano ve diğer çalgılar için okul müziğindeki çeşitli ses ve çalgı eserlerine yazılmış eşlik müziklerini çalma ya da doğaçlama eşlik çalışmalarını kapsar" şeklinde tanımlanırken (YÖK, 1998) 2006–2007 programına göre ise “Okul müziği eşliklerini ve temel oda müziği repertuarını tanıma ve çalma.” (YÖK, 2006) şeklinde tanımlanmıştır. Yani; 1997'deki ders programında Eşlik (Korrepetisyon) adı ile yer alan bu ders, anlam karmaşasını yok etme amacıyla 2006'daki ders programında “Eşlik Çalma” adıyla yer almıştır. Bu da “eşlik çalma” ile “eşlikli çalma” (piyano eşlikli seslendirme) derslerinin birbirinden tamamen ayrılmasını sağlamıştır.

Tablo 1. 1997 ve 2006 Yılı Ders Programındaki Farklılık

	Dersin Adı	T	U	K
1997 Ders Programı	Eşlik(Korrepetisyon)	1	0	1
2007 Ders Programı	Eşlik Çalma	0	2	1

Bununla birlikte tabloda da görüldüğü gibi, 1997'deki ders programında haftada 1 saat ve teorik olarak görülen eşlik dersi de 2006'daki programda haftada 2 saat uygulama olarak değiştirilmiştir. Eşlik Çalma dersi zaten bir uygulama (pratik) dersi. Yani eşlik çalma becerisini geliştiren bu ders de zaman içinde oturmuş ve kimliğini kazanmıştır. Ancak her iki yeniden yapılanmada da ders adı karmaşası sona ermekle birlikte değişmeyen tek şey eşlik çalma dersinin de bir yarıyılla sınırlı kalmış olmasıdır.

Sonuç ve Öneriler

Korrepetisyon dersinin, sadece konservatuvarlarla sınırlı olmaması, çoksesliliği kazandırma hedefindeki eğitim fakültelerinin güzel sanatlar eğitimi bölümü müzik eğitimi anabilim dallarının da bu derse önemle yer vermesi gerekmektedir.

“Müzik öğretmeni yetiştirmek amacıyla mesleki (profesyonel) müzik eğitimi yapan "Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi" anabilim dallarının ana hedefi; ilköğretim ve ortaöğretime yönelik genel müzik eğitiminin hedeflerine uygun olarak başta ders içi olmak üzere ders dışı, okul içi ve dışındaki tüm müziksel etkinlikleri verimli ve etkili bir şekilde yürütebilecek müzik öğretmeni yetiştirmektir” (Bilgin, 1998: 29) İşte bu bağlamda donanımlı bir müzik öğretmenin tüm bu etkinlikleri gerçekleştirebilmesi, birlikte çalma- söyleme becerileriyle doğru orantılıdır. Birlikte çalma-söyleme becerisiyse korrepetisyon dersinden yoksun bir eğitim sürecinde kazandırılmamaktadır.

Sonuç olarak; “eşlikli çalma” da “eşlik çalma” kadar önemli bir davranıştır. Bu davranış, eğitime başlanılan ilk yıldan son yıla kadar, öğrenci seviyesini gözeterek, aşama aşama ilerleyen bir yapıda öğrenciye kazandırılmalıdır. 2006'da yeniden yapılandırılan ders programlarında yer verilmeyen korrepetisyon dersi, bundan sonraki ‘YENİDEN YAPILANMA’larda müzik eğitimi anabilim dallarının programlarında mutlaka yer almalıdır.

¹² Wikipedia the free encyclopedia <http://en.wikipedia.org/wiki/Accompaniment>

Korrepetisyon dersinin müzik eğitimi anabilim dallarında, tıpkı konservatuvarlardaki gibi, zorunlu ders olarak, sekiz yarıyıl boyunca haftada bir gün olarak yeni ders programına eklenmesi, yeni ders programında yer verilen korrepetisyon dersinin T U K: (2-0-2) olması (Öğretim elemanlarının ders yükü zorunlulukları ve sınırlılıkları göz önüne alındığından) ve bu iki saatin 2 ile 4 öğrenci arasında paylaşılması (Öğretim elemanlarının azlığı ve öğrenci sayısının çokluğu sebebiyle), müzik eğitimi anabilim dallarında, bu alanın uzmanı olan öğretim elemanlarının (korrepetitörlerin) görev yapması, ihtiyaç durumunda piyano öğretim elemanlarının da korrepetisyon dersi verebilmesi, gibi öneriler sunulabilir.

KAYNAKLAR

- 1)BİLGİN, Selçuk. (1998). İlköğretim Okullarının 2. Kademesinde Müzik Eğitiminde Kullanılan Şarkıların Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü Çıktığı Müzik Öğretmenleri Tarafından Piyano İle Eşliklenmesi. Ankara. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi)
- 2)SAY, Ahmet.(1985). Müzik Ansiklopedisi. Ankara: Sanem Matbaası. Cilt 2
- 3)SAY, Ahmet. (2002). Müzik Sözlüğü. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- 4)UÇAN, Ali.(2004) Müzik Eğitimcileri Derneği Dergisi 10.Sayı
- 5)YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU.(1998).Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi. Ankara. YÖK Yayını
- 6)YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU.(2006).Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi. Ankara. YÖK Yayını